

Ανεμοπετάλιο

Τόμ. 4, Αρ. 4 (2025)

4ο Τεύχος Ανεμοπετάλιο

Μία φιλοσοφική εξήγηση της Αριστείας του Πατρόκλου

Βασίλειος Μακρυπούλιας

doi: [10.12681/anem.40169](https://doi.org/10.12681/anem.40169)

Copyright © 2025, Βασίλειος Μακρυπούλιας

Άδεια χρήσης [##plugins.generic.pdfFrontPageGenerator.front.license.cc-by-nc-nd4##](https://plugins.generic.pdfFrontPageGenerator.front.license.cc-by-nc-nd4/#).

Μία φιλοσοφική εξήγηση της Αριστείας του Πατρόκλου

Βασίλειος Μακρουύλιας

Phd in Philosophy

vasilios888@yahoo.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο Όμηρος ως Ποιητής μεταφέρει στην Ανθρώπινη κοινωνία πλήθος ιδεών και αξιών, κεκαλυμμένων υπό τον μανδύα των σκέψεων και πράξεων των Ηρώων και των Θεών. Υπό αυτή την άποψη ο Ποιητής προσφέρει στους προσωκρατικούς και σωκρατικούς φιλοσόφους μία σπουδαία παρακαταθήκη πνευματικών και ηθικών συλλήψεων χρήσιμων για την περαιτέρω ανάπτυξη και εξέλιξη του καθαρού Λόγου. Ο Πάτροκλος εγκαινιάζει το μεγάλο φιλοσοφικό πρόβλημα του Φαίνεσθαι και του Είναι, επίσης ο Απόλλωνας προσφέρει τη Γνώση η οποία αποκαλύπτει κάθε Αλήθεια πίσω από το ζεύγος του Φαίνεσθαι και του Είναι. Ο Πάτροκλος ήξερε τα όριά του άρα ο Όμηρος θέτει ποιητικώς τω λόγω το μεγάλο πρόβλημα της ατομικής έλλογης ευθύνης του κάθε ανθρώπου ενώπιον της Αληθείας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Αριστεία, Γνώση, Φαίνεσθαι, Είναι, Σκοπός, Συνείδηση

1. Η ΑΡΙΣΤΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΚΛΟΥ: Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΕΣΘΑΙ

Η οργή του Απόλλωνα επειδή ο Αγαμέμνονας δεν δέχθηκε τις ικεσίες του ιερέως του Χρύση, οδήγησε στην οργή του Αχιλλέως. Πρέπει περαιτέρω να εξηγηθεί το αξιακό υπόβαθρο της εννοίας της οργής. Ετυμολογικά έχει την ίδια προέλευση με το ρήμα: εργάζομαι, σημαίνει τη συν-αισθηματική πρόοδο και εξέλιξη του ανθρώπου σε σχέση με όλα όσα συμβαίνουν σε σχέση με τον Άλλον. Ο Αχιλλέας λόγω της οργής αφυπνίζει τη δύναμη ανεξαρτητοποίησής του σε σχέση με τον Άλλον (στην προκειμένη περίπτωση ο Άλλος είναι οι Αχαιοί). Αυτή η ανεξαρτητοποίησή του τον απομακρύνει από το πολεμικό γίνεσθαι, ο Πάτροκλος στενοχωρείται βλέποντας τους Αχαιούς να χάνουν σημαντικές μάχες του Τρωϊκού πολέμου. Τότε συλλαμβάνεται το σχέδιο ο Πάτροκλος να υποδυθεί τον Αχιλλέα: άρα η οργή είναι η αιτία γένεσης του Φαίνεσθαι και του Είναι, η οργή είναι η αιτία γένεσης του διπολικού σχήματος: Ψεύδους – Αληθείας. Κατ' αρχάς η οργή αποφασίζει την Απομάκρυνση (του Αχιλλέως από τους Αχαιούς) έπειτα η οργή γίνεται παραγωγός άλλων σκέψεων (δημιουργία του Φαινομενικού Αχιλλέως (ο Πάτροκλος λόγω της πανοπλίας του υιού της Θέτιδος θα Φαίνεται αλλά δεν θα είναι ο Αχιλλέας)).

Ώστε λοιπόν ο Όμηρος γεννά τρόπο σκέψεων όχι μόνον μέσω της ήρεμης νόησης του Οδυσσέως αλλά και μέσω της Οργής του Αχιλλέως: Σκέψεις γεννώνται και διά της νοήσεως αλλά και διά του συναισθήματος. Με αυτόν τον τρόπο ο Άνθρωπος αποκτά την γήινη ύπαρξή του: μαθαίνει να ελίσσεται στη Γαία: σκέφτεται, συν-αισθάνεται, αυτές είναι δύο πηγές σκέψεων και πράξεων: είναι

βέβαια τα δύο στηρίγματα του Ωραίου (το Ωραίο εκ της ώρας =φροντίδας (η Φροντίδα του Ανθρώπου για τον τρόπο βίωσης της Ύπαρξής του).

Η Ωραία Ελένη λοιπόν ως τρόπος διάχυσης των Ωραίων υπαρξιακών χαρακτηριστικών είναι η Ψυχή που διαμοιράζει στον άνθρωπο τους δύο τρόπους βιωματικής προσέγγισης της Γης: ο ένας είναι ο νοητικός τρόπος του νοστιζοντος Οδυσσέως. Ο άλλος είναι ο οργιώδης τρόπος του Αχιλλέως ο οποίος γεννά το ζεύγος του Φαίνεσθαι και του Είναι: ο Πάτροκλος αντιπροσωπεύει τη γένεση του Φαινομένου κόσμου, αυτού που ο Πλάτων θεωρεί ως προϊόν της διανοίας και όχι του ανωτέρου λογιστικού. Είναι ο τρόπος ύπαρξης του φαινομένου κόσμου γύρω μας, ο οποίος δεν είναι ακριβώς αυτό που φαίνεται αλλά θέλει συνεχώς έρευνα για το ποιος ακριβώς είναι. Άρα ο Ποιητής κατεβάζει από το Βασίλειο της Μούσας τη νόηση ως όπλο του Νοός και το Συν-αίσθημα ως όπλο της Ψυχής: Η συν-αίσθηση προκαλεί το Φαίνεσθαι και το Είναι ως τρόπο εκτύλιξης της Νόησης, της Αντίληψης του Περιβάλλοντος Χώρου και των Ανθρώπων.

2. ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΓΕΝΕΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΕΣΘΑΙ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΟΡΓΗΣ

Ο Πάτροκλος είναι αποκαλυπτικός όταν ομιλεί προς τον Αχιλλέα: «Γιέ του Πηλέα, που ο πιο λιοντόκαρδος στους Αχαιούς λογιάσαι, συμπάθα με, κακό ανεβάσταχτο σιμώνει τους Αχαιούς» (Π, 21-22). Ο Πάτροκλος, αυτός ο οποίος μεταφέρει τα κλέη του Πατρός του, κατανοεί τις συνέπειες της οργής του καλύτερου φίλου του. Αυτό θα μπορούσαμε να ισχυρισθούμε ότι είναι το πρώτο βήμα προς τη γένεση του ζεύγους του Φαίνεσθαι και του Είναι. Η νόηση δεν στοχεύει στην ανεύρεση κάποιας αιτίας ή σκοπού, εδώ η νόηση στοχεύει στην ανεύρεση τρόπου.

Άρα η Αριστεία του Πατρόκλου γεννάται μέσα από την πνευματική ενσυναίσθηση ότι η οργή πρέπει να ελεγχθεί και ερευνάται ο τρόπος. Το Πατρόκλειο Φαίνεσθαι έρχεται ως δυνητικός έλεγχος της Οργής. Άρα το Φαίνεσθαι πηγάζει από την ίδια πηγή με το Είναι και την Αλήθεια: ο Άνθρωπος εργάζεται τρόπους να προχωρήσει έστω και αυτή η πρόοδος αντιβαίνει στην Πραγματικότητα: όλα όμως τα του Πατρόκλου στηρίζονται στην δική του Αντι-οργή: ο Πάτροκλος είναι στενοχωρημένος και προσπαθεί μέσα από την Φαινομενική μεταμόρφωσή του σε Αχιλλέα να ελέγξει την οργή, η οποία ξεκίνησε από τον Απόλλωνα και επεκτάθη στον Αχιλλέα.

Ας σταθούμε σε αυτό το σημείο: τι σημαίνει ότι η Οργή του Αχιλλέα ξεκίνησε από τον Απόλλωνα, το θεό της Γνώσεως; Κατ' αρχάς το πρώτο στάδιο γένεσης της Οργής είναι η Γνώση. Η Γνώση της ασεβείας και της αδικίας (αυτή που συναισθάνθη ο Χρύσης). Επάνω λοιπόν σε αυτή τη συνειδησιακή Γνώση η Οργή απελευθερώνει τον Άνθρωπο από την κακή Εμμένεια της αδικίας και των κακών πράξεων. Άρα η Οργή είναι προϊόν Γνώσης και εσωτερικής αφύπνισης: ο Αχιλλέας γνωρίζει το Καλό και Οργίζεται επειδή αυτό καταστρατηγείται από την κάκιση συμπεριφορά του Αρχηγού των Αχαιών, του Αγαμέμνονος.

Η Οργή απελευθερώνει τον Άνθρωπο αλλά στην περίπτωση του Πατρόκλου (ο οποίος εγκαινιάζει το Φαίνεσθαι) δεν οδηγεί απευθείας στην Αλήθεια αλλά στο Φαίνεσθαι: πρέπει να φανεί ότι ο Οργισμένος Άνθρωπος επιλέγει δύσκολο δρόμο. Είναι ξεκάθαρος ο Πάτροκλος όταν συζητεί με τον Αχιλλέα: (Π, 40-41): Και τη δικιά σου αρμάτα, δώσε μου να βάλω επάνω στους ώμους, μπορεί για εσένα Αχιλλέα εάν θα με πάρουνε τον πόλεμο να αφήσουν».

Ο Ποιητής αντισταθμίζει τη Λογική με την Οργή: Ο Πάτροκλος μέσα στον πανικό του και στην ανείπωτη στενοχώρια του δεν σκέφτεται ότι οι Τρώες αργά ή γρήγορα μπορεί να τον ανακαλύψουν. Ο Αχιλλέας συνεχώς οργισμένος δεν σκέπτεται το απονενομημένο εγχείρημα του φίλου του πόσο επικίνδυνο είναι. Η οργή για λίγο παρουσιάζεται ως το αντίθετο της λογικότητας, είναι αυτό το οποίο ωθεί τον άνθρωπο σε παρορμητικές και επικίνδυνες αποφάσεις. Εάν τη συνδυάσουμε την Απολλώνεια γνώση (διότι όπως είδαμε ο Απόλλωνας είναι η πηγή της οργής, η γνώση της αδικίας προκαλεί την Οργή) θα καταλάβουμε ότι η Οργή οδηγεί τελικά στη μεγίστη των Γνώσεων: στη Γνώση του σωστού και λάθους, διότι τελικά ο Πάτροκλος θα καταλάβει ότι ούτε αυτός είναι ο Αχιλλέας, ούτε ο Αχιλλέας θα μπορούσε να είναι ο Πάτροκλος. Άρα το Φαίνεσθαι ξεκαθαρίζει υπό την Απολλώνεια γνώση τα όρια ανάμεσα στην Αλήθεια και στο Ψεύδος.

3. Η ΟΜΗΡΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΩΣ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟ ΦΑΙΝΕΣΘΑΙ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΙΝΑΙ

Το πολύ σημαντικό επίσης σημείο στην Αριστεία του Πατρόκλου είναι ότι ο Όμηρος παρουσιάζει τη διαφορά ανάμεσα στο Φαίνεσθαι και στο Είναί ως διαφορά Μορφής. Θα πρέπει να προσεχθεί αυτό το σημείο: Η Ανθρωπίνη Μορφή καθίσταται το Όριο ανάμεσα στο Φαίνεσθαι και στο Είναί, στην Αλήθεια και στο Ψεύδος.

Ας θυμηθούμε σε αυτό το σημείο ότι η αιτία του Τρωϊκού πολέμου ήταν μία μορφή: η Μορφή της Ωραιάς Ελένης. Πλέον στον Ποιητή (άρα στον αρχαϊκό κόσμο προς τους κλασσικούς χρόνους) η Ανθρωπίνη Μορφή έχει αναβαθμισθεί: Μορφή πλέον του Ανθρώπου θεωρείται το σύνολο των πνευματικών και ηθικών χαρακτηριστικών του. Στον Αριστοτέλη θα ολοκληρωθεί η αναβάθμιση της Ανθρωπίνης Μορφής όταν ο Σταγειρίτης Φιλόσοφος θεωρήσει τη Μορφή του Ανθρώπου μαζί με την Ύλη της Μορφής ως την Ανθρωπίνη Ουσία. Η Ωραία Ελένη δίνει το πρόσταγμα: η Μορφή του Ανθρώπου καταδεικνύει το σύνολο των χαρακτηριστικών του: Η Μορφή της Ελένης προκαλεί τον Πόλεμο άρα η Ανθρωπίνη Μορφή περιέχει στοιχεία Ωραιότητας: τη νόηση του Οδυσσέως και την Οργή του Αχιλλέως: η Ανθρωπίνη Μορφή έχει και κινείται με βάση αυτά τα δύο χαρακτηριστικά.

Άρα στην περίπτωση του Πατρόκλου η Μορφή του εγκαινιάζει το ζεύγος του Φαίνεσθαι και του Είναί: στην περίπτωση της Αριστείας του Πατρόκλου μας ενδιαφέρει ότι η Αλήθεια και το Ψεύδος δεν χαρακτηρίζει λόγια και πράξεις του Πατρόκλου όσο την Μορφή του. Άρα ετοιμάζεται ο Αιώνας της Μορφής: Ήδη αυτό έχει ξεκινήσει με τα Αγάλματα: διά της Μορφής περνούν οι γνωσιολογικές στιγμές της Αληθείας και της Νόησης : ο Άνθρωπος ως Μορφή ξεχωρίζει από τα ζώα διότι με τη νόηση

συνειδητοποιεί τη λογική του φύση η οποία τον ωθεί σε συγκεκριμένη Ηθική συμπεριφορά. Ήδη η Ανθρωπίνη Μορφή θα χαρακτηρίσει ατομικά τον Άνθρωπο, θα γίνει κριτήριο Αληθείας, πνευματικής και ηθικής εξέλιξης: Ο Περικλής ως Μορφή Ολύμπια θα χαρακτηριστεί ως πνευματικά και ηθικά ακέραιος Άνθρωπος.

Αυτό όμως γεννάται στην Αριστεία του Πατρόκλου. Εκεί η Ανθρώπινη Μορφή παρουσιάζεται ως μοναδική, ένας είναι ο Αχιλλέας κάθε τι άλλο είναι ψέμμα. Άρα η Μορφή εγκαινιάζει την μοναδικότητα της Ανθρωπίνης προσωπικότητας, ο Πάτροκλος είναι μοναδικός όπως και ο Αχιλλέας, με βάση τη Μορφή αναπτύσσονται τα πνευματικά και Ηθικά χαρίσματα: ο Αχιλλέας έχει ως Μορφή περισσότερες δυναμικές ικανότητες από τον Πάτροκλο. Αυτό θα το αποκαλύψει όχι κάποια τυχαία δύναμη, αλλά ο θεός της ηλιακής γνώσης, ο Απόλλωνας.

Άρα ο Όμηρος διαχέει τη γνώση της Μορφής. Η Ανθρωπίνη Μορφή είναι το μέτρο ανάμεσα στο Φαίνεσθαι και στο Είναι, διότι η Μορφή είναι μοναδική σε πνευματικά και ηθικά χαρίσματα: Ο Πάτροκλος δεν είναι ο Αχιλλέας, όπως πολλά χρόνια αργότερα στη Φιλοσοφική Αθήνα η Μορφή του Σωκράτους θα γίνει αντικείμενο θαυμασμού επειδή θα καλλωπισθεί με πληθώρα πνευματικών και ηθικών χαρισμάτων. Ο Πάτροκλος είναι το Φαίνεσθαι ως Μορφή η οποία δεν έχει τα πνευματικά και Ηθικά χαρίσματα του Αχιλλέως, αυτό φανερώνει η Απολλώνεια Γνώση.

4. ΟΙ ΦΑΣΕΙΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΕΣΘΑΙ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΚΛΟΥ

Ενώ λοιπόν όλοι οι Γίγαντες είναι ίδιοι σε δύναμη, όλοι οι Κένταυροι είναι ίδιοι σε ενέργεια, ξαφνικά με τους Ανθρώπους αρχίζει να μην ισχύει αυτό. Η Ανθρωπίνη Μορφή απασχολεί διαφορετικές πνευματικές, ηθικές και πραξιακές δυνάμεις, άρα όλοι οι Άνθρωποι δεν είναι ίδιοι: άρα η Πατρόκλεια αναγνώριση φανερώνει ότι η δύναμη του Αχιλλέως είναι η Μορφή του διότι αυτή έχει τελείως διαφορετικά χαρακτηριστικά από αυτήν την Μορφή του Πατρόκλου: ο Αχιλλέας είναι πιο δυνατός και αποτελεσματικός στη μάχη. Έτσι λοιπόν με τον Ποιητή εγκαινιάζεται μία μεγάλη επανάσταση η οποία ολοκληρώθηκε μέσα από την πίστη των Χριστιανών ότι στη Μορφή του Χριστού συναντήθηκε ο Θεός και ο Άνθρωπος.

Η Μορφή αποδεικνύει το πνεύμα και ήθος του Ανθρώπου: αυτή είναι και η Ωραιότητα που κληρονόμησε η Ωραία Ελένη στο Ανθρώπινο Είδος έπειτα από τον Τρωϊκό πόλεμο: οι Άνθρωποι θα πρέπει να γεμίσουν πνεύματος και ήθους ώστε να είναι Ωραίοι: το Ωραίον είναι το μέτρο ανάμεσα στην Αλήθεια και στο Ψεύδος: για αυτό και στη χριστιανική θεολογία η Αλήθεια θα χαρακτηριστεί ως Ωραία. Η Πατρόκλεια μορφή δεν βρίθεται των χαρακτηριστικών της Αχιλλείου Μορφής, και αυτό το αποκαλύπτει ο Θεός της Γνώσεως, ο Απόλλωνας.

Άρα η Ανθρωπίνη Μορφή είναι πηγή Γνώσης του ξεχωριστού Ανθρώπου: Άλλη η Πατρόκλεια Μορφή και άλλη η Αχιλλεία Μορφή: γιατί όμως; Η Εξήγηση φαίνεται απλή αλλά είναι τόσο σημαντική: Η Ανθρώπινη νόηση είναι τόσο σημαντική ώστε χρησιμοποιεί τη Μορφή προκειμένου να

αναπτύσσεται ως Νόηση και Ήθος: τα α-νόητα ζώα είναι ό,τι φαίνονται, αντιθέτως η Νόησις είναι αυτή η οποία χρησιμοποιεί τη Μορφή ως Δούρειο Ίππο προκειμένου εσωτερικά να τρέφει και να διαφοροποιεί πνευματικά και ηθικά τον Άνθρωπο. Όλοι οι Άνθρωποι εξωτερικά χαρακτηρίζονται από την περίπου ίδια μορφή. Εσωτερικά όμως πλέον η νόησις και το ήθος διαφοροποιούν τους ανθρώπους. Αυτή η καινοτομία αναδεικνύεται έντονα στην περίπτωση του Πατρόκλου: Εξωτερικά ομοιάζει με τον Αχιλλέα. Το ίδιο και όλοι οι Γίγαντες. Αλλά εσωτερικά είναι διαφορετικοί: άλλη πνευματική και ηθική άρα σωματική δύναμη έχει ο υιός της Θέτιδος και άλλη ο υιός του Μενoitέως.

Το έργο της αποκάλυψης ότι η Εσωτερικότητα, η Υποκειμενικότητα, πλέον χαρακτηρίζει τον Άνθρωπο και όχι τόσο η Μορφή, το αναλαμβάνει ο Θεός της Γνώσης: ο Απόλλωνας. Διότι είναι πραγματική Γνώση να μπορείς να διακρίνεις τους Ανθρώπους πλέον όχι με βάση την εξωτερικότητά τους αλλά την Εσωτερικότητά τους: ήδη ο Απόλλωνας αναφερόμενος στον Πάτροκλο προσφέρει την Αιτία της δράσης του, ως πηγή Γνώσης: Πάτροκλε θα σε καθαιρέσω διότι ο Αχιλλέας είναι ανδρειότερος εσού: δύο άνθρωποι πλέον δεν είναι ίδιοι και όμοιοι και ας φαίνονται ως τέτοιοι: η Εσωτερικότητα είναι το κριτήριο διαφοροποίησης των ανθρώπων, και αυτή η Απολλώνειος γνώση θα εξελιχθεί αποφασιστικά μέσα στους αιώνες όταν τα φιλοσοφικά και θεολογικά συστήματα θα συζητήσουν για ανθρώπους πνευματικά και ηθικά ανωτέρους.

Ο Απόλλωνας ως επερχόμενη Γνώση λοιπόν είναι αυτός ο οποίος αποκαλύπτει την Αλήθεια: ο Πάτροκλος δεν είναι ο Αχιλλέας. Σε αυτό το σημείο αναδεικνύεται η δυναμική της Μορφής (ας μην ξεχνούμε ότι για μία Μορφή (Ωραία Ελένη) έγινε ο Τρωϊκός πόλεμος). Η Μορφή έχει αξία όταν συνοδεύεται από την ανάλογη Εσωτερική δυναμική η οποία ποικίλλει από άτομο σε άτομο: Άλλος ο Πάτροκλος Άλλος ο Αχιλλέας, λόγω της διαφορετικής Εσωτερικής πνευματικής, ηθικής, αλλά και σωματικής δυνάμεως. Ο Απόλλωνας όμως δεν σκοτώνει τον Πάτροκλο: οι συμπαντικές δυνάμεις δεν αφαιρούν ζωές χωρίς ολοκλήρωση της Γνώσης: Ο Πάτροκλος μένει ζωντανός από τον Απόλλωνα και τον Εύφορβο, διότι πρέπει να περάσει το μεγάλο μήνυμα στον Έκτορα: η Μορφή διαφοροποιεί εξωτερικά μόνον τους Ανθρώπους: Η μεγάλη διαφοροποίηση έγκειται στην εσωτερική νοητική και ηθική δυναμική των Ανθρώπων: ο Έκτορας το κατανοεί και για αυτό υβρίζει και θα τιμωρηθεί για αυτό: Όμως σε αυτό το σημείο προοικονομείται ότι η Αχιλλείος Εσωτερικότητα θα συντρίψει τον Έκτορα ο οποίος έπρεπε να κατανοήσει την Αχιλλεία διαφορετικότητα, να σεβασθεί τον Πάτροκλο και να μην προκαλέσει την εκδίκηση του Μυρμιδόνο Βασιλέως: Όμως η εκδίκησης του Αχιλλέως αναδεικνύει το μέτρο διαφοράς του από τον Πάτροκλο, μέσα από την πανοπλία: ο Έκτορας γίνεται φορέας της Γνώσης ότι μέσα από την πανοπλία της ψυχής διαφοροποιούνται οι Άνθρωποι.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ο Τρωϊκός πόλεμος είναι ο Πόλεμος της Μορφής. Προκαλείται λόγω της Μορφής της Ωραίας Ελένης: όμως ο Ποιητής δεν εμφανίζει πουθενά την Ωραία Ελένη: άρα ασχολείται διαφορετικά με την έννοια

και την εξέλιξη της Μορφής: δεν φθάνει απλά η Μορφή ως τέτοια: εάν επαρκούσε η Ωραία Ελένη θα είχε ενεργό ρόλο στον Τρωικό πόλεμο. Η Μορφή νοηματοδοτείται από την Αχίλλειο Οργή και την Οδυσσεϊκή νόηση, και υπερβαίνεται: η Μορφή είναι Ωραία όταν μέσα από την πανοπλία της Ψυχής αποκτά αξίες και αρετές που διαφοροποιούν τον Πάτροκλο από τον Αχιλλέα, τον Άλλον από τον Άλλον. Άρα ο Ποιητής παραδίδει το ολοκληρωμένο Υποκείμενο το οποίο είναι Ωραίο όταν μέσα από την Μορφή κρύβει την ουσία των αρετών και των ιδεών και αξιών οι οποίες τον ωθούν προς την Ιθάκη του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ομήρου Ιλιάδα, μτφ: Καζαντζάκης-Κακριδής, ίδρυμα Τριανταφυλλίδη.
Easterling E.P, Knox B.M.W, Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, μτφ: Κονόμη Μαρία, εκδ. Παπαδήμα.
A.Leski, Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, μτφ: Αγ.Τσοπανάκης, εκδ.Κυριακίδη.